

part. 9. 80. art. 9. *Roncag. de Sacr. tr. 4. c. 7. n. 4. Girib. de Evch. t. 4. c. 8. n. 10. & 11. aliique communiter. C. B.*

CASUS LIII. Petronius mane communicavit, & vespere ægritudine corripitur summe periculosa. Estne adhuc ipsi ministrandum S. Viaticum?

R. Probabilius est, quod non; quia Petronius, posito quod moreretur in hac ægritudine, vere communicavit paulo ante mortem suam, & consequenter in circumstantiis, in quibus Salvator præcepit S. Communionem. *Suarez. Feliz. De Lugo, aliique.*

CASUS LIV. Cajus peccator publicus Parocho suo, cui confitetur, mortem minitatur, si sibi absolutionem & S. Communionem denegat.

R. Parochus potest ipsi conferre Communionem, neutquam autem absolutionem. Ratio & disparitas est; quia ministrare Communionem etiam indignis in se non est actio intrinsece mala, & hinc præceptum non ministrandi indignis non obligat semper & in omnibus cujuscumque demum generis circumstantiis. Econtra nunquam potest permitti, ut conferatur absolutio indigno; quia id est essentialiter malum. *S. August. lib. contra mendac. c. 18. Nisi itaque Cajus petat Evcharistiam in odium Religionis aut fidei, Parochus ad evitandam mortem potest impiæ petitioni ejusdem annuere quoad Communionem; nullatenus tamen quoad absolutionem. Gobat. tom. 1. tr. 1. num. 273. & 276. Girib. de Sac. c. 6. num. 22. & 24. Suarez. de Evch. disp. 67. sect. 1. in fine & se 1. 4. in resp. ad 1.*

NOTA. Censeo, eum potius obligari ad excipiendam mortem, quam cooperari ad notoriam vel declaratam inhonorationem SS. Sacramenti. Author sic respondens recordari debuisset verborum S. Chrysostomi Hom. 83. in Matth., quæ ipse ad alium similem casum attulit: *Deum, non hominem timeas. Animam prius tradam meam, quam Dominicum alicui corpus indigne, sanguinemque meum effundi potius patiar, quam sacratissimum illum Sanguinem præterquam digno concedam.*

CASUS LV. Presbyter quidam ex reverentia ad Sacrosanctam Evcharistiam porrigit Hostiam non consecratam peccatori excommunicato non denunciato publice S. Communionem petenti.

R. Male agit hic Presbyter; quia in hac actione committit simulationem proscriptam ab Innocentio XI. *propof. 2. damn.* tanquam perniciosam in administratione Sacramentorum & execrabilem; præbendo enim hostiam non consecratam occasionem præbet idololatriæ, id quod certe gravius peccatum

tum est, quam indigna Communionem. Itaque sicut ratio reverentiæ Sacramento debitæ eo adducere non debet Presbyterum, ut S. Communionem denegat peccatori occulto eam petenti publice, sic pariter ex tali reverentia præbere illi non potest hostiam non consecratam; cum sic grave peccatum per aliud longe gravius evitare conaretur. *D. Thom. 3. part. 9. 80. art. 6. ad 2. Dian. part. 4. tr. 4. resol. 47. Suar. Tom. 3. in 3. part. dif. 67. sect. 4.*

CASUS LVI. Joannes degens in servitiõ alicujus Communitatis Religiosæ tempore Paschali communicat in Ecclesia Monasterii. Num satisfacit præcepto?

R. Si vivit sub obedientia Religiosorum, & in Monasterio habitat, satisfacit præcepto Communionis Paschalis; si vero servit ipsis, quin vivat sub eorum obedientia, & quin in Monasterio habitet, non satisfacit. *Trid. S. 24. c. 1.*

Vide *Debitum conjugale. Missa. Surdus & mutus.*

COMOEDIA.

1. *Comœdia* proprie loquendo est Poëma dramaticum actiones communes & lepidas exitu læto repræsentans, in quo ingeniose defectus hominum corriguntur, variisque exhibitionibus spectantium & audientium animi oblectantur. Verum hæc vox *Comœdia* generatim sumpta quodlibet poëma dramaticum significat; vocaturque *Comœdus*, qui prodit in scenam, & demandatas sibi partes agendo alios juvat ad repræsentandum drama pro oblectatione populi, conquirendisque exinde necessariis vitæ subsidiis. Certum est, *Comœdias* ut originem sic progressum suum habere ab Ethnicis.

2. Cæterum patebit ex sequentibus, quanta mala producant modernæ *Comœdiæ*; & quam juste *Comœdi Sacrorum* participatione priventur; ac demum, quod exinde consequitur, eorum spectacula absque peccato frequentari non posse.

CASUS I. Aristobulus Nobilis & uxor ejus solent interesse *Comœdiis* & Operis Theatralibus; dicunt enim, id exigere rationem decori, seque tantum eo ire pro relaxatione animi; & hinc ab iisdem abstinere recusant. An a Confessario acceptanda hæc excusatio, & non obstantem, quod a *Comœdiis* abstinere nolint, conferenda ipsis absolutio?

R. Cum Ecclesia omnibus sæculis damnaverit ludos theatrales, ut patet ex scriptis Patrum, Aristobulus & uxor ejus tenentur in conscientia renunciare his spectaculis in perpetuum, & parere Confessario id ab illis exigenti. *Pontas.*

NOTA. Pontasius loquitur de Comoediis Gallicis modernis, quarum pleræque sunt amatorix, de quibus etiam loquitur Bossuet in præclaro opere de Comoediis.

CASUS II. Licinius Comcedus, & ut talis notus omnibus, tempore Paschali in conspectu omnium Divino Officio assistentium accedit ad S. Communionem, quam tamen Parochus ipsi denegat; ex quo scandalizatur Licinius.

R. Parochus potuit & debuit ipsi denegare S. Communionem, non obstante scandalo; postquam tamen ipsum publice interrogavit, an fuerit confessus, & an renunciaverit in perpetuum suæ professioni. *Pontas.*

NOTA. Idem.

CASUS III. Philometor Comcedus agnitus pro tali ab omnibus, in lecto mortuali decumbens recusat renunciare suæ professioni; & sic moritur absque Sacramentis, quæ Parochus ipsi denegavit.

R. Parochus debuit ipsi denegare Sacramenta, &, quod necessario exinde consequitur, etiam sepultura Ecclesiastica eum privare debuit. *Pontas.*

NOTA. Idem.

CASUS IV. Datur Mediolani monasterium virorum Religiosorum, qui, licet non sint reformati, vitam tamen ducunt maxime regularem ad summam omnium ædificationem. Nihilominus ter aut quater per annum in aula quadam privata exhibent pium aliquod drama theatrale, conducuntque eum in finem vestes a Comoediis & scenicis usurpari solitas; & in hoc vestitu unus repræsentat personam Regis, alius personam Principissæ &c.

R. Religiosi isti non possunt excusari a peccato gravi; quia Religioso nunquam licet deponere habitum religiosum, quin id exigat vera necessitas; multo minus licet mentiri sexum sub vestibus alterius sexus. Ad hæc non possunt conducuntur aut commodato accipi vestes ad exhibitionem ludi theatrialis necessariæ, quin id innotescat aliis, exinde absque dubio scandalizandis. Hæc tamen nequaquam dicta sunt de ludis theatralibus juvenum in Collegiis; ibi enim non comparent actores in veste muliebri, nec quidpiam occurrit, quod adverteretur modestiæ ac decentiæ; imo ejusmodi exercitia theatrale communitè instituuntur in bonum juventutis. *Pontas.*

CASUS V. Quid dicendum de Comœdiis, iisque, qui assistunt Comœdiæ, de auctoribus tale drama componentibus, & omnibus iis, qui cooperantur? An idem judicium ferendum de Opera theatrale, quod de Comœdiis? Potestne quis ad Comœdiam accedere solo studio complacendi suis propinguis?

R. Comœdia, licet sit res suapte natura indifferens, & nec bona nec mala, nihilominus tamen condemnanda est quoad modernum usum & circumstantias; & cum sit mala quoad hoc, graviter peccant omnes, quicumque proxima ac determinata ratione ad eam cooperantur, maxime ii, qui ejusmodi dramata theatrale componunt. Opera theatrialis est adhuc magis periculosa; eoquod in ea longe facilius animo sese ingerant variæ passiones & cupiditates, quibus excitandis præprimis servit musica. Hinc ad Comœdias & Operas theatrales non est accedendum solo propinguis complacendi studio. *Fromageau.*

NOTA. Idem.

CASUS VI. Licetne exhibere & accedere Comœdiam, cui Titulus: *Festin de Pierre*?

R. Drama istud impium & perniciosissimum est; & hinc non licet illud repræsentare, aut eidem assistere. Omnes Patres, & plura Concilia Comœdias & spectacula damnarunt; & constans ac uniformis hac super re Traditio est. Rituale Parisiense Comœdis hujusmodi Sacramenta administrari prohibet, nisi professioni suæ renuncient. Exemplum eorum, qui Comœdias permittunt, abusus est, minime sufficiens ad hoc, ut possit licitum ac innoxium reddere, quod ut malum semper ab Ecclesia damnatum est. *Fromageau.*

NOTA. Idem.

COMPENSATIO.

I. *Compensatio* juxta leges locum habet, quando is, qui ea utitur, & ille, adversus quem utitur, sibi invicem debitores existunt. Ex quo eruitur, Compensationem esse acquisitionem reciprocam duorum debitorum, quorum unus alteri tenetur debito liquido, cujus solutio actu sit debita, & tempus solvendi jam præterlapsum. *Compensatio* ex natura sua justa est; sed modus eam faciendi frequenter est vitiosus. Qui occulte sibi compensat id, quod ab alio sibi debetur, peccat contra ordinem juris & justitiam, per quam nemini licet sibi ipsi propria autoritate facere Compensationem;

& licet talis non teneatur ad restitutionem, tenetur tamen Deo per pœnitentiam satisfacere.

2. Nihilominus dantur quidam casus, in quibus licet privata autoritate Compensationem facere. 1. Si debitum est absolute certum; nec alia via superfit recuperandi rem injuste detentam. 2. Dum sperari nullatenus potest, injustum detentorem cum tempore rem ipsam aut ejus valorem proprietario restitutum. 3. Si non inferatur cuiquam injuria; quod evenire posset, si possessor seu injustus detentor ansam caperet quempiam de furto accusandi, aut finistre de aliquo suspicandi. 4. Si res, quæ titulo Compensationis retinetur, servet proportionem cum re debita. 5. Si res retenta non possideatur titulo depositi.

CASUS I. Gustavus debet Blasio 50. florenos ex mutuo, quorum tamen Blasius non amplius recordatur; paulo post Gustavus illi vendit domum & agrum ea conditione, ut Blasius in se recipiat solutionem 50. florenorum in domo constitutorum & annuatim solvendorum Paschali. Blasius per plures annos tranquille possidet domum & agrum, quin tamen solvat censum Paschali, qui eum propterea judicialiter convenit, sibi que per sententiam definitivam adjudicari facit domum & agrum ac competentem censum una cum 50. florenis pro expensis in litem. Verum cum Blasius non esset solvendo, Paschalis convenit Gustavum venditorem domus, eumque adigit ad solvendo 50. florenos pro expensis.

R. Gustavus licite uti potest Compensatione, & retinere 50. florenos, quos Blasius debuit. *Pontas.*

CASUS II. Guibertus Sutor intra duos annos pro nobili ac numerosa familia confecit 100. calceorum paria, & tantum accepit solutionem pro octoginta; quia creditum non fuit, eum tantam confecisse copiam. Quæritur, an pro Compensatione non possit in posterum augere in sua computatione numerum, ut successive compensentur 20. paria, pro quibus solutionem non accepit.

R. Non potest absque mendacio sic augere numerum; & hinc licet possit sibi compensare damnum modo licito, ope mendacii tamen id nunquam licet. *Pontas.*

CASUS III. Marius certo scit, Josephum sibi non solutum decem florenos, quos sibi debet.

R. Non potest absque peccato uti Compensatione, occulte furripiendo ipsi hanc summam, nisi in casu in explicatione tituli expresso. *Pontas.*

CASUS IV. Manveus vir triginta circiter annorum, pauper, & non habens, unde sustentare se posset, tandem ope-

operam suam locat diviti agricolæ pro mercede annua duorum aureorum. Sed postea considerans, se esse robustum, aptum ad laborem, & ad eum adstringi a primo mane usque ad vesperam, salarium vero pro simili labore consuetum esse 25. florenos, occulte surripit Hero suo 15. florenos, ut sic per modum Compensationis suppleat totum salarium 25. florenorum.

R. Furtum committit, & tenetur ad restitutionem. Opinio contraria adeo frequenter Romæ, Lovanii ac in Sorbona damnata fuit, ut merito a quolibet Casuista reprobari debeat. *Pontas.*

CASUS V. Apelles viduus, celebris pictor duos habet filios, unum Clericum, alterum itidem pictorem a se hac arte imbutum, qui patri suo usque ad trigesimum ætatis annum gratis servivit, & utilem in conficiendis picturis contulit operam; semper quidem proportionatam labori suo Compensationem speraverat, eam tamen ex metu patri displicendi petere nunquam fuit ausus. Moritur tandem pater ab intestato, & filius pictor inscio fratre suo Clerico in Compensationem tantam numeratæ pecuniæ summam clam subduxit, quantam labori suo decennali correspondere existimavit.

R. Si id, quod subduxit, non excedat justam laboris & operæ collatæ mercedem, potest retinere, quin illud ad communem hæreditatis massam referre teneatur; nisi jus consuetudinis aliud statuat. *Pontas.*

CASUS VI. Cleonicus civis Parisiensis morti proximus, recompensare volens uxori suæ diligentem operam durante diuturna infirmitate sibi præstitam, aliaque duo aut tria specialia obsequia durante matrimonio sibi exhibita, ipsi brevi manu donat 1000. florenos in numerata pecunia.

R. Hæc summa non est legitime acquisita uxori, quia causæ, quas allegat, justæ Compensationis non sunt legitimæ; & tenetur ad restitutionem. *Pontas.*

CASUS VII. Laurentia vidua cum certo sciret, Paulinum maritum suum magnam partem dotis suæ dilapidasse, antequam confectum fuerit inventarium bonorum communium, clam subducit 700. florenos, quos scivit marito superesse. Confecto dein inventario renunciat communioni bonorum, & jura sua exigit.

R. Laurentia non tenetur hos 700. florenos restituere in massam communem hæreditatis, si maritus male vivendo dilapidavit, quod uxori ex dote, aliisque juribus deest: nihilominus tamen peccavit, furtive & propria autoritate usurpando sibi jus Compensationis, cum sua petere debuisset

apud Judicem, qui ea denegare haud potuisset. Cæterum pro majori tranquillitate conscientiæ suæ serium hac super re examen instituire, eamque committere debet iudicio sui Confessarii, qui determinet, quantum recipere possit in Compensationem legitimam. *Pontas.*

CASUS VIII. Nantildis Matrōna vidua ad remuneranda servitia ancillæ suæ per viginti annos sibi præstita ei in Testamento reliquit 300. florenos annuos redditus. Post mortem Nantildis hæredes renuunt solvere hoc legatum, putantes esse nimium; ancilla autem litem ipsis intentat: sed cum ea propter male admodum haberetur ab iis, neque ob inopiam litem diu prosequi posset, ad transigendum adigitur, & 200. saltem florenos petit. Verum recordatur ancilla, Nantildis paucis ante mortem diebus optasse, ut ipsa dimidium redditum sibi assignatorum, antequam moriatur, relinquat suis (Nantildis) hæredibus; quam ejus voluntatem ancilla etiam executuram se spondit.

R. Ancilla tenetur in conscientia explere promissum libere factum Nantildi. Verum ut se indemnem reddat ab injusta vexatione hæredum, & simul satisfaciat promissioni, proponere deberet hæredibus Nantildis, se ipsis cedere proprietatem fundi totius, ex quo legatum solvendum, dummodo legatum obtineret integrum, nempe annuatim 300. florenos, id quod utrique parti summe esset proficuum. *Pontas.*

CASUS IX. Benjaminus in articulo mortis constitutus dicit uxori suæ, se velle, ut adhuc ante mortem suam dentur decem floreni patri ancillæ suæ in remunerationem. Uxor id se declaraturam ait hæredibus, nec eos fore difficiles, cum legatum hoc sit valde exiguum; ad quod Benjaminus nihil amplius reposuit. Post mortem ipsius uxor fideliter hæredibus declarat hanc defuncti voluntatem; qui tamen pium id tantum fuisse desiderium reponerant, ad quod implendum cum defunctus nil de hoc legato scriptum reliquerit, non obligarentur. Ancillæ autem adhuc residui erant decem floreni ex pecuniis ipsi traditis pro emendis rebus quotidie familiæ necessariis.

R. Non potest ancilla tuta conscientia & absque peccato contra justitiam hos decem florenos patri suo tradere. *Pontas.*

CASUS X. Androgenes per undecim annos apud Matrōnam nobilem perfunctus est ministerio pedisequi absque ullo salario; promotus dein ad munus Cubicularii pro annuo salario 50. florenorum, per quinque annos illud obit; cum autem mortua dein subito Domina sua Androgenes tantum receperit 75. florenos, ita ut præter mercedem primi servitii per undecim annos præstiti, pro altero quinque annorum

adhuc

adhuc solvendi restarent 175. floreni, occulte subduxit defunctæ Dominae suæ summam 800. florenorum, metuens, se ab hæredibus alias nil pro suis servitiis accepturum. Hæredes erant Jacobus, Petrus & Maria, liberi. Maria uxor Titii retinet Androgenem pro cubiculario, ipsique cum consensu mariti annuum salarium promittit 75. florenos; & cum lusu addicta esset, Nobilesque quotidie ad eam convenirent pro lusu chartarum, illum constituit ad recipienda a lucrantibus honoraria pro chartis & cereis: sed cum a Domina sua pro hisce honorariis nil reciperet nisi interdum unum vel alterum aureum, existimans id esse injustum, successive ex iis clam subtraxit 500. florenos; & præter hæc Mariæ ac Titio aliis occasionebus abstulit 300. florenos. Unde patet; quod 800. florenos hæredibus primæ Dominae suæ, & totidem in particulari Mariæ ac Titio subtraxerit, deducendis tamen iis, quæ legitime ipsi pro servitio debentur. Jam quæritur, an priorem summam 800. florenorum teneatur restituere hæredibus, posteriorem vero etiam 800. florenorum Mariæ & Titio. Androgenes præterdit, se non teneri ad restitutionem, & jure Compensationis uti posse. Rationes ipsius sunt. 1. Quod sibi pro servitio undecim annorum juxta salarium famulis pedisequis dari solitum deberentur 550 floreni. 2. Quod pro servitio Cubicularii, quod per quinque annos obibat, tantum receperit 75. florenos, consequenter adhuc solvendi restarent 175. floreni. Ut proin hæredibus parum omnino restituendum superfit.

Quod attinet Jacobum, ad nihil illi teneri se ait; quia ipsi mutuos dedit 1000. florenos, quibus acceptis ac expensis obiit sine ullis bonis. Ad aliquid Petro restituendum se offert, si ad id in conscientia obligetur. Mariæ vero, cui abstulit alteram summam 800. florenorum, nihil se debere asserit. 1. quia inauditum est, quod Nobiles sibi retineant honoraria, quæ dari solent famulis pro chartis & candelis; Mariæque ex his honorariis plusquam 2000. florenos sibi acquisivit. 2. Quia jam ab octo annis nullum a Maria percepit salarium, quod conficeret 600. florenos. Dein aliquando ipsi mutuavit 150. florenos; & alia vice pro reparatione necessaria domus campestris pertinentis ad Titium & Mariam expendit 100. florenos: quæ omnia sibi nondum soluta sunt.

His positis quæritur 1. An Androgenes teneatur aliquid restituere de summa 800. florenorum priori suæ Dominae ablatorum? quid? & cui? 2. num teneatur ad aliquid restituendum de altera summa 800. florenorum, quam Mariæ subduxit?

xit?

xit ? 3. Quid ipsi agendum ad tranquillandam conscientiam suam, supposito quod adhuc sit in servitio Mariæ, & longo adhuc tempore in eodem mansurus sit, nec tamen speret solutionem salarii, quamvis eam peteret. 4. Supposito quod teneatur ad aliquam restitutionem Titio & Mariæ faciendam, an ea fieri debeat in pecunia ? aut num stante incertitudine de obtinenda solutione salarii eam facere liceat, tanto tempore serviendo *gratis*, quantum æquivaleret expungendo debito ?

3. 1. Androgenes in conscientia tenetur restituere omnem pecuniam ex honorariis pro chartis & cereis sibi reservatam, una cum reliquis summis occulte subductis, id est, 800. florenos pertinentes ad priorem Dominam suam, item 800. florenos ablatos Titio & Mariæ, ita tamen, ut deducere liceatalaria debita tam ab hæredibus prioris Dominæ suæ, supposito quod Titius & Maria partem habuerint in hæreditate, quam debita a Titio & Maria pro servitio octo annorum; item ea, quæ expendit pro necessaria reparatione domus campestris, & 150 florenos, quos mutuos dederat Mariæ. 2. Summam 1000. florenorum mutuo datam Jacobo, & deperditam trahe-re nullatenus potest in Compensationem eorum, quæ sibi debentur a Petro & Maria. 3. Tenetur restitutionem facere de præsentibus, si possit; nec eam differre licet in futura servitia gratis obeunda, quoadusque expungatur debitum. 4. Justitia exigit, ut Petrus & Maria rationem habeant servitii per undecim annos Matri suæ præstiti ab Androgene; & si super hoc puncto conveniri non possit, standum est iudicio viri prudentis. *Pontas.*

CASUS XI. Laërtius debet Joanni 50. florenos, quos ipsi furto furrupuit; sed Joannes post septem aut octo menses debebit Laërtio similem summam pro locatione ædium.

3. Laërtius statim tenetur ablatam summam restituere Joanni; nec eam ullatenus reservare potest pro Compensatione in futurum. *Pontas.*

CASUS XII. Callisthenes legitime fuit receptus in Communitatem quamdam Clericalem ea conditione, ut pro primo anno afferat 150. florenos, & communitati deserviret in omnibus officiis ac functionibus sibi a Superioribus designandis; & tunc omnia necessaria pro sustentatione a Communitate ipsi sint subministranda. Mortuo vero post annos duodecim illius parente, ac devoluta ad illum hæreditate, Communitas voluit, ut se ipsam sustentaret; eumque pro se adducendo pacta conventa nil a Superioribus impetraret, in Communitate tamen persistere vellet, mutuum ab amicis singulis

gulis annis accepit pecuniam pro sustentatione sua necessariam; hæreditatem autem modicam admodum dimisit fratribus ac fororibus suis natu majoribus, ac valde indigentibus: videbat enim, a Communitate, utpote satis opulenta, commode præberi sibi sustentationem posse. Diu post præficitur regi-mini alterius cujusdam domus ejusdem Congregationis, ubi per octo aut decem annos commoratus ex parsimonia sua congregavit 1200. florenos. Rediens dein ad priorem domum, soluto prius amicis suis mutuo 200. florenorum, declarat Communitati, se ex propriis bonis comparasse 1000. florenos, sequere eos offerre Communitati pro pensione annua 35. florenorum ad dies vitæ pro vestimentis aliisque necessariis: Communitas acceptat, & exacte solvit pensionem. Callisthenes, qui comparavit præfatam summam per modum Compensationis, se juste egisse arbitratur, non tamen sine scrupulo; hinc consulit Confessarium, num teneatur restituere Communitati hanc summam ex bonis propriis, quæ æstimantur ad summum 2000. florenis, & quorum usumfructum fratribus ac fororibus reliquerat ad sublevandam eorum indigentiam.

3. Si domus illa, in qua Callisthenes primo fuit receptus, habet dominium in bona alterius domus, non quidem peccavit contra justitiam, licet peccaverit in modo sibi compensandi, quod injuste fuerat denegatum: prætextus enim Communitatis, quod Callisthenes obtenta hæreditate possit se ipsum sustentare, vanus fuit, & bonæ fidei contrarius. Si autem bona utriusque domus sunt separata, manifestam Callisthenes commisit injustitiam, in domo secunda 1200. florenos occulte sibi reservando titulo Compensationis. *Pontas.*

CASUS XIII. Vir quidam ditissimus obiit; & hæredes ipsius id effecerunt, ut editum fuerit monitorium cum excommunicatione majore contra eos, qui de bonis viri illius quidpiam furrupuerint, & non ocys restituant. Fabius creditor dicti viri, quamprimum eum obiisse audierat, arripit hanc occasionem pro compensanda sibi summa debita. Teneturne restituere, ne excommunicationem incurrat ?

3. Non tenetur restituere, neque excommunicationem incurrit; quia hæc non fertur nisi in peccata gravia; Fabius autem non peccat utendo Compensatione, si modus etiam, quo facta fuit, foret illicitus; dummodo debitum sit certum, & non plus retineat, quam sibi debetur. C. B.

CASUS XIV. Titius fugiens a persequente inimicoprehendit equum in via repertum: equus autem in præcipiti fu-

ga nimium delassatus exanimis corruit. Teneturne Titius Compensare damnum Domino equi?

R. Tenetur ipsi Compensationem præstare valori equi æquivalentem. Ratio est; quia supponi non potest, Dominum equi consensisse in hoc, ut Titius ipsius equum consendat, nisi simul cum obligatione indemnitate præstandi, si equus occubuerit. *Lessius l. 2. de just. & jur. c. 16. dub. 1. num. 10. Rosig. de rest. disquis. 1. §. 2. C. B.*

CASUS XV. Titius debet Livio 50. florenos; hic quamprimum comperit, Titium fuisse mortuum adeo onustum debitis, ut dubium sit, an bona ipsius sint suffectura pro solutione omnium debitorum, sibi retinet quædam bona mobilia, quæ habet a Titio, valorem summæ debitæ prope adæquantia. Potestne retinere? Secundo, si non restituat hæc bona, incurritne excommunicationem latam in eos, qui quidpiam ex bonis Titii retinuerint, etiam titulo Compensationis?

R. Et si hæc mobilia nemini sint specialiter assignata, Livius tamen, in rigore loquendo, ea sibi vendicare non potest; tum quia certum non est, utrum ex bonis defuncti omnibus creditoribus satisfieri possit; tum quia hæc bona, cum non sint in pignus data pro summa debita, tantum possidet titulo debitoris, ut advertunt *Lugo & La Croix de furto n. 969.* Cum autem bona defuncti non sufficiunt ad solvenda omnia debita, jus naturale exigit, ut hæc mobilia dividantur inter omnes Creditores. *Girib. de rest. c. 5. dub. 5. n. 50.* De cætero Livius non incurrit censuram; quia ex una parte summa difficultas alio modo obtinendi solutionem eum excusat a peccato; & ex altera parte excommunicatio censetur tantum lata in eos, qui ex bonis Titii quidpiam retinuerint sub prætextu injustæ Compensationis. *Girib. tr. 2. cap. 6. dub. 4. n. 31. Rosig. de rest. 3. præc. 12. num. 17. & seq. C. B.*

CASUS XVI. Agricola quidam lethaliter vulneratus a quodam, ei condonat crimen, omnemque indemnitate remittit familiæ suæ præstandam. Possuntne filii post mortem patris ab interfectore quampiam Compensationem exigere?

R. Possunt; quia, cum jure a patre sustentationem suam exigant filii, habent etiam jus præcavendi, ne a quopiam subsidiis sustentationis suæ priventur; quo jure nec pater eos privare potest. Hinc merito ab interfectore damni illati Compensationem petunt. *Lugo de just. disp. 4. sect. 3. n. 63. C. B.*

CA.

CASUS XVII. Clericus quidam cum sæpius luderet cum aliquo caupone ludo alearum, vel alio consimili mere fortiariorio, lucratur summam notabilem, quam tamen solvere recusat caupo. Potestne id recusare?

R. Potest; quia secundum jus commune nemo tenetur alteri solvere, quod perdidit in lusu prohibito. *Lessius covarr. Molina.* In casu autem proposito lusus fortilegii frequens & immoderatus, ut fuisse supponitur, est prohibitus Clerico. *Trid. Sess. 22. de refor. cap. 1.* Hinc caupo non tenetur solvere Clerico, quod perdidit; sicut nec Clericus cauponi teneretur solvere, si quid perdidisset. C. B.

NOTA. Non omnis prohibitio legis humanæ circa ea, quæ jure naturali valent, insert inhabilitatem transferendi dominium, nisi id statuatur expresse, quod in præsentem non fit. Hinc teneo in casu præsentem oppositum ante sententiam Judicis.

CASUS XVIII. Memoratus Clericus cum solutionem a caupone obtinere nequiret, & reprehensionem metueret, si rem ad Tribunal Superioris sui deferret, ex bonis cauponis occulte sibi compensat lucrum denegatum. Potestne tuta conscientia hanc Compensationem facere?

R. Non potest. Rationes sunt eadem, quæ cauponem eximunt ab obligatione solvendi lucrum obtentum. C. B.

NOTA. Idem.

CASUS XIX. Præfatus caupo resciscens, Clericum actu sibi compensasse lucrum, accedit Superiorem, eumque rogat, ut autoritate sua compellat Clericum ad restituendum id, quod sub prætextu Compensationis furripuit.

R. Petitio cauponis justa est ex iisdem rationibus. C. B. Vide *Donatio Cas. 2.*

CONCEPTIO B. V.

Conceptio immaculata Beatissimæ Virginis, cujus festum agitur 8. Decembris, diu multumque fuit controversa in Ecclesia. Theologi plerumque eam defendunt, & Doctores Sorbonæ juramento se adstringunt ad ejusdem defensionem. Jam quæstio est, utrum eam respiciant tanquam dogma fidei, & eo animo ad eam tuendam Sacramento se obligent.

CASUS. Sunt, qui votum emittunt fundendi sanguinem pro tuenda immaculata Conceptione B. V. & ejusdem assumptione in Cælum. Quid sentiendum de hoc voto?

R. I.

1. Obligaciones Fidelium non sunt multiplicandæ. 2. Et si omnes Fideles ita animo comparati esse debeant, ut exigente occasione pro defensione fidei vitam sacrificent; non tamen videtur suppetere sufficiens ratio ipsis consulendi, ut ad hoc peculiari sese voto obstringant. 3. Juxta D. Thomam solum veritates fidei a Christo revelatæ sunt, quas usque ad mortem nos defensuros spondemus, quæque gloriam martyrii promerentur; quas inter numerantur Mariæ Virginitas ac Maternitas, non autem ejusdem immaculata Conceptio & assumptio, utpote nunquam hucusque ab Ecclesia tanquam dogmata fidei propositæ. Hinc votum, de quo agitur, nullum est; quia fundatur in falsa suppositione, quod Ecclesia hos duos articulos tanquam de fide credendos declaraverit. *Fromagean.*

CONCIONATOR.

1. *Concionator* dicitur, qui publice Fidelibus verbum Dei annunciat, eosque rudimenta fidei, myſteria religionis, cæterasque Evangelii veritates edocet.

2. *Concionatoris* vere Christiani est, ut solum Deum præ oculis habeat, & unice ad eum ministerium suum referat, nihil unquam sibi attribuens aut inanis ostentationis cupidine, aut inhiando laudibus ac plausibus auditorum, aut turpis lucri gratia: ante omnia doceat exemplo vitæ, omnemque cautelam adhibeat circa ea, quæ ex cathedra proponit, ne nimia laxitate veritates evangelicas enervet, aut immoderato rigore doctrinam moralem exasperet.

3. Unde dotés *Concionatoris* sunt humilitas, & recta intentio, vita exemplaris, frequens orationis exercitium, prudentia, & in rebus rite discernendis ac ponderandis æquum judicium.

4. *Parocho* sive sæculari sive regulari semper competit jus in sua Ecclesia concionandi præ quovis alio aliunde accersito a curatoribus Ecclesiæ, imo præ ipso Theologo graduato Ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatæ.

5. Ad prædicationis exercitium vel maxime necessaria est missio a legitimo Superiore obtenta; adeo ut ne Religiosis quidem liceat annunciare verbum Dei extra Ecclesias conventuum suorum sine missione Episcopi, imo nec in propriis Ecclesiis absque ejusdem benedictione, si præsens sit.

CASUS I. Gratianus Presbyter & Doctor, quamvis ad munus prædicandi verbum divinum summe idoneus, eidem ta-

men

men nullatenus vult se impendere. Peccatne per hanc omissionem?

R. Si non obligatur ad id vi ministerii ac vocationis suæ, non peccat. Si autem commissam sibi habet curam animarum, haud dubie coram Deo peccat. *Periculum*, ait S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 12. ad 5. quod sequitur de prædicatione ommissa; non imminet nisi eis, quibus commissum est officium prædicandi. *Pontas.*

CASUS II. Arnaldus Doctor & eximius *Concionator* præterdit, ob solam doctoratus prærogativam sibi competere jus concionandi; quin ad hoc opus habeat licentia Episcopi. Estne fundata hæc præsentio?

R. Omni plane caret fundamento; & quantacumque demum sit ipsius doctrina, eruditio ac habilitas, non tamen licet ipsi prædicationis officio fungi sine consensu Episcopi Diocesani. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* ait Apostolus ad Rom. 10. v. 15. Et S. Thomas Quodlib. 2. art. 27. C. ait: *Prædicatio est exhortatio est doctrina, si sit publica, respiciens totam Ecclesiam, est cura publica Ecclesiæ commissa est Prælati; est ideo nullus debet aliquid exercere, quod requirat auctoritatem publicam, nisi auctoritate Prælati.* *Pontas.*

CASUS III. Wilibaldus insignis *Concionator* frequenter est in statu peccati mortalis, dum annunciat verbum divinum. Peccatne? An tenetur in hoc statu a prædicatione abstinere?

R. Si peccatum ipsius est publicum, nequaquam publice prædicare convenit. Si vero est occultum, vel vere & ex animo dolet, vel non? præsupposita sincera ad Deum conversione potest concionari citra offensam Dei. Si vero omni spiritu compunctionis ac poenitentiae vacuum se sentit, non potest concionari, quin magis in se provocet iram Numinis. Ita docet S. Thomas in hæc verba psalmi 49. *Peccatori autem dixit Deus: quare enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum?* *Pontas.*

CASUS IV. Rogerius celebris *Concionator* omni patrimonio ac Beneficio destitutus concionatur ex eo præcipue fine, ut vel lucrum capiat ex suis sermonibus, vel applausum ac æstimationem auditorum suorum sibi conciliet. Peccatne in utrovis casu, vel omnino simoniæ se reum facit?

R. Zelosus ac pius *Concionator* non ideo officio suo fungi debet, ut habeat, unde subsistat, licet ea, quæ ipsi ultro offeruntur, recipere possit ad necessariam sustentationem suam. *Quisquis*, ait S. Gregorius Hom. 17. in Evang. *ideo prædicat, ut hic vel laudis vel muneris mercedem recipiat, æterna procul dubio*

Dist. Cas. Conf. Tom. I.

X

dubio

dubio mercede se privat. Et S. Thomas Quodl. 2. art. 12. C. *Prædicatori non licet habere oculum ad terrena; quia sic faceret Evangelium venale.* Hinc excusari nequit Rogerius a peccato gravissimo; cum pro fine primario laborum suorum non constituerit gloriam Dei & salutem fidelium, sed temporale lucellum & inanem ac transitoriam gloriolam. Imo etiam si expressa ipsius intentio non feratur in perceptionem pecuniæ, præcise tanquam prædicationis verbi divini mercedem; ea tamen erit simoniaca, cum lucrum fuerit motivum principale, quod sufficit ad committendam simoniam. Patet id ex propositione 45. ab Innocentio XI. damnata: *Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium; sed duntaxat tanquam motivum conferendi vel efficiendi spirituale: vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali; aut e contra.*

CASUS V. Adelphius missionarius concionatur tempore quadragesimali in quodam oppido aut civitate, cujus incolæ primarii omnes publice exercent usuram. Licetne ipsi recipere ab iis eleemosynam in retributionem suarum concionum oblatam?

R. Si Adelphius in suis sermonibus exhortatur usurarios ad restituendum lucrum infami hoc commercio acquisitum, & certus non sit, omnia penitus illorum bona hoc modo fuisse acquisita, potest absque scrupulo ab iis recipere, quæ ad suam ipsi sustentationem offeruntur. Ita S. Thomas Quodl. 12. art. 29. C. Præsumendum autem non est, eos alia non possidere bona, quam ex actione usurarum corrasa. Præterea contingere posset, quod non habentes alia bona, quam per usuras parta, teneantur ad restitutionem personis sibi prorsus inognitis faciendam; quo in casu ea, quæ concionatori darent per modum eleemosynæ, constituerent partem restitutionis ab iisdem faciendæ. *Pontas.*

CASUS VI. Gennadius Concionator missionarius a Principe mandatum accipit, quo a prædicatione omnino abstinere jubetur; aut populus ipse tumultuans ejusdem sese ministerio opponit. Teneturne desistere a prædicatione?

R. Si major populi pars desiderat, ut continuet munus prædicationis, ipsumque denuo audire exoptat, non desistendum est; quia hujusmodi prohibitio injustitiam sapit ac tyrannidem. In hoc ergo casu ministerium verbi divini profequi, simul tamen provide cavere debet, ne temere persecutionem sibi accersat; quam fors evitare posset, si clanculum & in secreto verbum Dei annunciet, eligendo tempora & loca convenientia ad id, v. g. noctem & domos particulares ad exemplum

emplum Apostolorum aliorumque prædicatorum in primitiva Ecclesia, quod hodie fieri assolet a missionariis in regionibus infidelium, ubi liberum Christianæ religionis exercitium non permittitur. Si vero populus ipse cum Principe conspiceret, concionesque jam amplius audire nolit, cedendum erit violentiæ & migrandum alio. Denique si Gennadius non obligatur ex Officio ad prædicandum verbum divinum, omnino non tenetur continuare prædicationem. Ita quoad omnia S. Thomas Quodl. 12. art. 28. C. *Pontas.*

CASUS VII. Eleazarus Religiosus ex Ordine mendicantium cum permissione quidem Superioris sui regularis, sed contra expressam prohibitionem Episcopi Diocesani concionatus est in Ecclesia sui conventus. Potestne ab Episcopo suspendi a prædicatione ob exhibitam inobedientiam aut alio modo puniri?

R. Sola permissio Superioris sui regularis non poterat Eleazaro sufficere ad prædicandum in Ecclesia sui conventus; maxime cum Episcopus id ipsi expresse interdixerit. Peccavit igitur Religiosus iste hac sua inobedientia in Episcopum commissa, & dignis ab eo pro demerito poenis & censuris castigari potest. *Nullus autem sæcularis sive regularis, inquit Concilium Tridentinum Sess. 24. de reform. c. 4. etiam in Ecclesiis suorum Ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat.* Id ipsum confirmavit Innocentius X. 14. Maii 1648. *Pontas.*

NOTA. Exemptio Regularium a jurisdictione Episcopi solum respicit disciplinam Ordinis & observantiam claustralem ac regularem, nequaquam autem disciplinam Ecclesiæ. Hinc quoad publica Ecclesiæ ministeria v. g. prædicationem verbi divini, administrationem Sacramentorum &c. regulares non minus sunt subjecti Episcopo Diocesano, ac reliquis Clerus.

CASUS VIII. Hubertus subdiaconus avide exoptat, ut sibi permittatur publice sermonem habere ad populum. An non ejusmodi concessio adversaretur menti ac disciplinæ Ecclesiæ?

R. Diacono competit jus concionandi vi ordinationis suæ, non item subdiacono. *Diaconum enim, inquit Pontificale Romanum, oportet ministrare ad altare, baptizare & prædicare;* & hoc jus fundatur in eo, quod diaconatus sit Ordo hierarchicus: unde & S. Optatus diaconatum vocat *tertium Sacerdotium.* Habentur etiam in Actis Apostolorum exempla, ex quibus novimus, S. Stephanum & S. Philippum primos nascentis Ecclesiæ diaconos exercuisse ministerium verbi divini. Hubertus igitur, cum solum dicatur esse subdiaconus,